

**IV Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi
im. dra Tytusa Chałubińskiego
w Radomiu**

**WYMAGANIA EDUKACYJNE
I PRZEDMIOTOWE OCENIANIE**

BIOLOGIA

zakres rozszerzony

po szkole

podstawowej

Opracowały:

mgr Justyna Baćmaga
mgr Honorata Krzysztofczyk
mgr Beata Olchowa

1. Podstawa prawna:

- obowiązujące rozporządzenie MEN dotyczące zasad oceniania i klasyfikowania uczniów;
- Wewnętrzne Ocenianie w IV Liceum Ogólnokształcącym im. Dra T. Chałubińskiego w Radomiu
- podstawa programowa z biologii;
- maturalne wymagania egzaminacyjne z biologii;
- program nauczania : program
 - program nauczania biologii dla liceum ogólnokształcącego i technikum „Biologia na czasie”- zakres rozszerzony / wydawnictwo Nowa Era/

2. Cele kształcenia i wymagania edukacyjne:

- Cele kształcenia i wychowania oraz wymagania edukacyjne z zakresu wiadomości i umiejętności zawarte są w wyżej wymienionych programach nauczania.

W wyniku realizacji programu uczeń powinien :

zdobyć wiadomości obejmujące:

- swoiste dla biologii metody i techniki uczenia się;
 - zakres prowadzonych w przeszłości i obecnie wybranych badań biologicznych i medycznych i ich znaczenie dla ludzkości;
 - budowę i funkcjonowanie organizmu człowieka;
 - kontrolę i koordynację procesów życiowych człowieka;
 - proces rozmnażania człowieka;
 - etapy embrionalnego i postembrionalnego rozwoju człowieka;
 - zasady prawidłowego żywienia;
 - wpływ czynników chorobotwórczych, w tym środowiskowych, na organizm człowieka oraz sposoby ich ograniczania;
 - zatrucia i choroby zakaźne, cywilizacyjne oraz choroby uwarunkowane genetycznie;
 - zasady działania na rzecz własnego zdrowia, profilaktykę, higienę i komponenty zdrowego stylu życia;
 - poziomy organizacji żywej materii: komórki, tkanki, organy i ich układy (na przykładzie człowieka);
 - przebieg podstawowych procesów metabolicznych;
 - molekularne podstawy dziedziczności i zmienności;
 - przyczyny i skutki mutacji genowych i genomowych;
 - techniki prowadzenia badań oraz osiągnięcia inżynierii genetycznej;
 - podstawowe zasady tworzenia systemów klasyfikacyjnych organizmów oraz rolę taksonomii biologicznej;
 - istotę procesu ewolucji biologicznej;
 - pochodzenie i pozycję systematyczną człowieka;
 - zależności występujące między organizmami a środowiskiem;
 - funkcjonowanie ekosystemów;
 - znaczenie bioróżnorodności dla środowiska przyrodniczego i dla człowieka;
 - aktualny stan środowiska w skali lokalnej, krajowej i światowej;
- sposoby przeciwdziałania niekorzystnym zmianom zachodzącym w środowisku;
- sposoby pozytywnego kształtowania środowiska oraz przyczyny i zakres jego degradacji;

opanować umiejętności obejmujące:

- stosowanie różnych metod i technik uczenia się biologii;
- korzystanie z różnych źródeł informacji naukowej;
- zdobywanie potrzebnych informacji w celu ochrony zdrowia własnego i innych osób;
- pozyskiwanie informacji z zakresu biologii, profilaktyki, higieny i zdrowia człowieka;

- prowadzenie podstawowych obserwacji i doświadczeń biologicznych;
- opracowywanie lub interpretowanie różnych form zapisu danych (wykresy, schematy, grafy itp.);
- rozwijanie umiejętności pracy w zespole, w szczególności w pracy na lekcji i pracy metodą projektu.
- rozwijanie umiejętności wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnej w kształceniu i samokształceniu
- świadomość miejsca człowieka w przyrodzie i potrzeby zachowania bioróżnorodności;
- praktyczne stosowanie wiedzy teoretycznej z zakresu anatomii i fizjologii człowieka;
- całościowe postrzeganie budowy i funkcji życiowych organizmów, ze szczególnym uwzględnieniem organizmu człowieka;
- charakteryzowanie podstawowych procesów metabolicznych;
- rozpoznanie zagrożeń zdrowia człowieka;
- projektowanie i prowadzenie działań na rzecz ochrony środowiska i własnego zdrowia;
- udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej;
- rozpoznawanie symptomów chorób, w tym szczególnie chorób cywilizacyjnych i społecznych;
- przedstawianie współzależności istniejących między organizmem człowieka a otoczeniem przyrodniczym i społecznym;
- dostrzeganie bioróżnorodności funkcjonalnej i strukturalnej organizmów, populacji i ekosystemów oraz jej znaczenia dla niezakłóconego funkcjonowania biosfery i człowieka;
- dostrzeganie ograniczoności zasobów naturalnych oraz konieczności ich racjonalnego i ochrony;

prezentować postawy, przekonania i zainteresowania wskazujące na:

- potrzebę samokształcenia w celu rozwiązywania problemów życia codziennego;
- odpowiedzialność za zdrowie własne i innych ludzi;
- stosowanie zasad profilaktyki zdrowotnej i zdrowego trybu życia;
- przewidywania skutków palenia papierosów, zażywania narkotyków oraz picia alkoholu;
- krytyczny stosunek wobec zachowań prowadzących do nałogów i uzależnień;
- przewidywania konsekwencji nieprawidłowego żywienia;
- poszanowanie wobec różnych form życia na Ziemi;
- gotowość do działań na rzecz ochrony zdrowia własnego i innych osób;
- szacunek dla siebie i innych ludzi;
- organizowanie aktywnych form wypoczynku;
- dbałość o stan środowiska przyrodniczego i podejmowanie działań na rzecz jego ochrony;
- kształtowanie postaw proekologicznych – szacunku i właściwej postawy wobec przyrody w aspekcie zrównoważonego rozwoju.
- rozwijanie postaw patriotycznych poprzez nacisk na znajomość gatunków rodzimych, unikatowych ekosystemów krajowych i obszarów chronionych w Polsce
- przekonanie o możliwości wpływania na stan środowiska;
- poczucie odpowiedzialności za działania podejmowane w najbliższym środowisku;
- świadomość pozytywnych i negatywnych skutków rozwoju genetyki.

- Realizowane w poszczególnych typach klas wyżej wymienione programy nauczania zawierają szczegółowy opis wymagań edukacyjnych na poszczególne oceny. Z opisem wymagań edukacyjnych uczeń lub jego rodzic może się zapoznać korzystając z publikacji programu w bibliotece szkolnej lub bezpośrednio u nauczyciela biologii.
- Praca na zajęciach lekcyjnych oraz sprawdzanie osiągnięć edukacyjnych odbywa się w oparciu o wymagania edukacyjne i standardy wymagań egzaminacyjnych ,zarówno w zakresie podstawowym jak i rozszerzonym.

3. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych z biologii:

- Odpowiedzi ustne – sprawdzane będą pod względem rzeczowości, stosowania języka i terminologii biologicznej oraz umiejętności formułowania dłuższych wypowiedzi. Przy wypowiedzi ustnej obowiązuje znajomość materiału z pięciu ostatnich tematów lekcyjnych, w przypadku zapowiedzianej lekcji powtórzeniowej - z całego działu. W ciągu roku szkolnego uczeń może być wielokrotnie oceniany za wypowiedź ustną. Nie przewiduje się możliwości poprawy wypowiedzi ustnej.
- Sprawdziany pisemne - przeprowadzane na zakończenie każdego działu, zapowiedziane przynajmniej 2 tygodnie wcześniej.
O formie sprawdzianu uczniowie są poinformowani w trakcie ustalania jego terminu
Na lekcji poprzedzającej sprawdzian uczniowie są informowani o zakresie wiadomości i umiejętności jakie będą sprawdzane.
- Kartkówki – obejmujące materiał z pięciu ostatnich tematów lekcyjnych.
Mogą mieć formę krótkich testów, zawierających pytania zamknięte lub krótkich wypowiedzi pisemnych na zadane pytanie. Nie przewiduje się poprawy kartkówek i mogą one być niezapowiedziane.
- Aktywność na lekcji i prace domowe
oceniane na bieżąco, ocena z wagą 1
- Ocena kart pracy, zeszytu przedmiotowego
Uczeń jest zobowiązany do prowadzenia zeszytu przedmiotowego, w którym na każdej lekcji wpisuje jej temat. Obowiązkowo powinny znajdować się w nim prace domowe oraz rozwiązania ćwiczeń wykonywanych na lekcji. Brak zeszytu w sytuacji zadanej pracy domowej jest równoznaczny z uzyskaniem oceny niedostatecznej.
- Prace dodatkowe:
 - formy pracy twórczej na lekcji: prace grupowe teoretyczne lub doświadczenia, prezentacje nowych rozwiązań problemów stawianych przez nauczyciela lub innych uczniów – oceniane każdorazowo w zależności od poprawności wykonania i wkładu pracy ;
 - formy pracy twórczej w domu: referaty i prezentacje multimedialne przygotowywane w domu i prezentowane na lekcji lub sprawdzane przez nauczyciela. Oceniane w zależności od poprawności wykonania i wkładu pracy.
- Osiągnięcia w konkursach i olimpiadach biologicznych, ekologicznych o tematyce zdrowotnej lub przyrodniczej – uczeń oceniany jest za wyniki, z uwzględnieniem skali trudności konkursu i jego rangi.
 - W przypadku sprawdzianów pisemnych przyjmuje się skalę procentową przeliczaną na oceny cyfrowe wg. kryteriów:

0% - 49% - ocena niedostateczna
50% - 61% - ocena dopuszczająca
62% - 77% - ocena dostateczna
78% - 89% - ocena dobra
90% - 99% - ocena bardzo dobra
100% - ocena celująca

W uzasadnionych przypadkach / duży zakres materiału, bardzo trudna tematyka sprawdzianu/ nauczyciel ma możliwość obniżenia skali o 5%.

- Stwierdzenie niesamodzielnej pracy ucznia na sprawdzianie równoważne jest z otrzymaniem oceny niedostatecznej.
- W przypadku nieobecności ucznia na sprawdzianie obowiązują zasady jego zaliczania zgodnie z WSO .
- Jeżeli z przyczyn niezależnych od klasy lub nauczyciela sprawdzian się nie odbędzie, przewodniczący danej klasy powinien ustalić z nauczycielem nowy termin sprawdzianu.

Zajęcia edukacyjne z biologii rozszerzonej składają się z:

- zajęć laboratoryjnych
- zajęć teoretycznych

Oceny posiadają następującą wagę:

- sprawdziany pisemne- waga 4
- poprawa sprawdzianu- waga 4
- odpowiedź ustna – waga 2
- kartkówki – waga 3
- ćwiczenia laboratoryjne – waga 2
- karty pracy - waga 2
- praca domowa -waga 1
- prezentacja multimedialna- waga 2
- aktywność – waga 1

Ponadto finalista lub laureat olimpiad /biologicznej, ekologicznej lub innych związanych z tematyką przyrodniczą / otrzymuje częściową **ocenę celującą z wagą 6.**

Uczniowie, którzy nie przeszli do następnego etapu olimpiady, ale otrzymali minimum 80% wymaganej punktacji progowej otrzymują częściową ocenę **bardzo dobrą z wagą 5.**

4. Formy poprawy oceny, wystawienie oceny semestralnej i końcowej

- nauczyciel oddaje sprawdzone prace pisemne w terminie dwóch tygodni
- uczeń ma możliwość jednorazowej poprawy oceny niedostatecznej ze sprawdzianu w formie i terminie ustalonym z nauczycielem
- dla wszystkich chętnych ustala się jeden termin poprawy sprawdzianu
- do dziennika obok oceny uzyskanej poprzednio ze sprawdzianu wpisuje się ocenę poprawioną
- wystawianie oceny semestralnej i na koniec roku szkolnego dokonuje się na podstawie ocen częściowych przy uwzględnieniu ich wagowości.
- uczeń powinien być obecny na wszystkich sprawdzianach lub je terminowo zaliczyć oraz mieć przynajmniej 90% frekwencję na zajęciach
- w przypadku otrzymania semestralnej oceny niedostatecznej uczeń musi zaliczyć pierwszy semestr – forma i termin zaliczenia do uzgodnienia z nauczycielem
- postępowania wobec ucznia zdającego egzamin poprawkowy z biologii określają zasady zawarte w WSO

Uwaga: średnia ważona nie jest jedyną wytyczną braną pod uwagę przy wystawianiu oceny śródrocznej i rocznej (końcowej).

5. Warunki i procedura uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej

1. Do testu sprawdzającego w celu podwyższenia przewidywanej oceny rocznej z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych przystąpić może uczeń spełniający następujące warunki:
 - 1) nie ma nieobecności nieusprawiedliwionych z zajęć danego przedmiotu;
 - 2) przystąpił w terminie wyznaczonym dla całej klasy (lub grupy, jeżeli lekcje danego przedmiotu odbywają się w grupach) do wszystkich przeprowadzonych w ciągu roku prac klasowych (sprawdzianów);
 - 3) wszystkie prace klasowe (sprawdziany) zostały napisane w sposób uczciwy.

2. Jeżeli uczeń nie przystąpił w terminie do pracy klasowej (sprawdzianu) z powodu choroby udokumentowanej zaświadczeniem lekarskim, może zaliczyć tę pracę klasową (sprawdzian) po terminie- i wówczas jest ona traktowana jako pisana w terminie.
3. Przewidywane roczne oceny klasyfikacyjne podawane są zgodnie ze Statutem Szkoły (informacja przekazywana jest rodzicom podczas zebrania z wychowawcą lub za pomocą dziennika elektronicznego Librus. Kolejnego dnia po przekazaniu tej informacji uczeń zgłasza chęć przystąpienia do testu sprawdzającego nauczycielowi.
4. W przypadku niedopełnienia formalności zapoznania się z ocenami przewidywanymi uczniowi nie przysługuje prawo do testu sprawdzającego na podwyższenie oceny.
5. Test sprawdzający odbywa się najpóźniej w dniu poprzedzającym radę klasyfikacyjną w formie pisemnej. Przeprowadzany jest przez nauczyciela prowadzącego zajęcia, z których uczeń pisze test sprawdzający.
6. Stopień trudności sprawdzianu powinien odpowiadać kryteriom oceny, o którą ubiega się uczeń.
7. Ocena ustalona w wyniku testu sprawdzającego nie może być niższa od wcześniej przewidywanej przez nauczyciela i może być od niej wyższa o jeden stopień.

6. Sposoby informowania uczniów

Na pierwszej godzinie lekcyjnej uczniowie są zapoznawani z PSO. Wymagania na poszczególne oceny są udostępniane wszystkim uczniom . Wszystkie oceny oparte o opracowane kryteria są jawne zarówno dla ucznia jak i jego rodziców. Sprawdziany są przechowywane w szkole do końca danego roku szkolnego.

7. Sposoby informowania rodziców

O ocenach cząstkowych informuje się rodziców poprzez dziennik elektroniczny, a także na zebraniach rodzicielskich lub w czasie indywidualnych spotkań z rodzicami .Na tydzień przed semestralnym i rocznym klasyfikacyjnym posiedzeniem Rady Pedagogicznej nauczyciel informuje o proponowanych dla uczniów ocenach klasyfikacyjnych.

8. Kryteria dla danej oceny

ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- opanował cały zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania przedmiotu w danej klasie;
- posiada wiedzę i umiejętności znacznie wykraczające poza program nauczania przedmiotu w danej klasie;
- samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia oraz biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych z programu nauczania danej klasy;
- proponuje rozwiązania nietypowe;
- rozwiązuje także zadania wykraczające poza program nauczania tej klasy;
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach na szczeblu regionalnym, wojewódzkim lub krajowym;
- konstruuje logiczne, spójne wypowiedzi przy zachowaniu zasad poprawnej polszczyzny, ilustruje treści wypowiedzi licznymi przykładami, schematami, rysunkami;
- planuje i prezentuje wypowiedź na określony temat dokonując właściwej selekcji doboru faktów i krytycznej oceny pod kątem przydatności do uzasadnienia wyrażanych opinii lub sądów;

ocenie bardzo dobra otrzymuje uczeń, który:

- opanował cały zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania przedmiotu w danej klasie;
- sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami;
- rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte programem nauczania;
- potrafi zastosować posiadaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach;
- konstruuje logiczne, spójne wypowiedzi przy zachowaniu zasad poprawnej polszczyzny, ilustruje treści wypowiedzi licznymi przykładami, schematami, rysunkami;
- planuje i prezentuje wypowiedź na określony temat dokonując właściwej selekcji doboru faktów i krytycznej oceny pod kątem przydatności do uzasadnienia wyrażanych opinii lub sądów;

ocenie dobra otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował w pełni zakresu wiadomości określonych programem nauczania w danej klasie ale opanował je na poziomie przekraczającym wymagania zaliczane do wymagań podstawowych;
- poprawnie stosuje i interpretuje wiadomości, przywołując fakty, dokonując analizy i powierzchownego przedstawienia związków przyczynowo- skutkowych ;
- rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne lub praktyczne;
- korzysta z różnych źródeł wiedzy wskazanych przez nauczyciela do rozwiązania typowych sytuacji problemowych;
- konstruuje nie zawsze spójną i logiczną wypowiedź, ale interpretuje fakty zgodnie z problematyką zadania ilustrując trafnie dobranymi przykładami i rysunkami;

ocenie dostateczna otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności określone programem nauczania w danej klasie na poziomie wymagań podstawowych;
- wiadomości interpretuje przywołując fakty, dokonując interpretacji w oparciu o opis, charakterystykę porównania i elementy analizy;
- w niewielkim stopniu korzysta z różnych źródeł wiedzy wskazanych przez nauczyciela;
- dokonuje selekcji faktów przy znacznej pomocy nauczyciela;
- konstruuje mało spójną wypowiedź z licznymi błędami, z małą nie zawsze trafnie dobraną ilością przykładów;
- rozwiązuje zadania typowe w oparciu o pomoc nauczyciela;

ocenie dopuszczająca otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności w zakresie podstawowym, niezbędne w dalszej nauce przedmiotu; - nie korzysta z innych źródeł ograniczając się tylko do zeszytu przedmiotowego i podręcznika;
- wiadomości interpretuje przywołując fakty oparte o opis i charakterystykę;
- prezentuje wiadomości chaotycznie, z licznymi błędami, nie zachowując zasad poprawnej polszczyzny; - rozwiązuje zadania o niewielkim stopniu trudności przy pomocy nauczyciela;

ocenie niedostateczna otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wiadomości i umiejętności określonych w programie nauczania nawet na poziomie podstawowym;
- posiada takie braki w wiadomościach i umiejętnościach, które uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy z danego przedmiotu;
- nie jest w stanie rozwiązać zadań o niewielkim stopniu trudności.

9. Kryteria oceny uczniów z zaleceniami poradni psychologiczno-pedagogicznej:

1. Ocenianie ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych dostosowane jest do jego indywidualnych możliwości. Uwzględnia ono zalecenia opinii lub orzeczenia PPP, jego zaangażowanie w proces dydaktyczny oraz postępy w nauce
2. W ocenianiu uczniów z dysfunkcjami uwzględnione zostaną zalecenia poradni, takie jak:
 - wydłużenie czasu wykonywania ćwiczeń praktycznych,
 - możliwość rozbicia ćwiczeń złożonych na prostsze i ocenienie ich wykonania etapami,
 - konieczność odczytania poleceń przekazywanych innym uczniom w formie pisemnej,
 - branie pod uwagę poprawności merytorycznej wykonanego ćwiczenia, a nie jego walorów estetycznych,
 - możliwość (za zgodą ucznia) zamiany pracy pisemnej (praca klasowa lub sprawdzian) na odpowiedź ustną,
 - podczas odpowiedzi ustnych zastąpienie pytań złożonych większą ilością prostych,
 - obniżenie wymagań dotyczących estetyki zeszytu przedmiotowego,
 - możliwość udzielenia pomocy w przygotowaniu pracy dodatkowej.

3. Uczniowie z dysleksją i dysortografią:

Słaba technika i tempo czytania, rzutują na ogólne zrozumienie tekstów i poleceń wobec czego nauczyciel:

- wydłuża czas przeznaczony na przyswojenie modułów tematycznych,
- wydłuża czas na udzielenie odpowiedzi ustnych,
- pozwala pisać sprawdzian w czasie dłuższym od pozostałych uczniów,
- dodatkowo wyjaśnia i nakierowuje na prawidłowy tok myślenia.

Ilość błędów ortograficznych nie wpływa w żaden sposób na końcową ocenę ze sprawdzianów, czy kartkówek i ocenę z prowadzenia zeszytu.

W indywidualnych, uzasadnionych przypadkach dopuszcza się, by na sprawdzianie uczeń wybrał sobie z gotowego zestawu połowę zadań (te, które są dla niego najłatwiejsze).

Nauczyciel wydłuża uczniowi z dysfunkcjami czas potrzebny na poprawę oceny ze sprawdzianu. Dopuszcza się możliwość ustnego odpytywania podczas konsultacji indywidualnych.